

Ášši/Sak 003/19	Sametingsrádet – plenumsaker	Dato: 20.08.2019- 20.08.2019
Ášši/Sak 035/19	Sametingets plenum	Dato: 25.09.2019- 27.09.2019
Ášši/Sak 005/19	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	Dato: 23.09.2019- 24.09.2019

Sametingets handlingsplan for samiske barnehagetilbud 2019 - 2023

	Arkivsaknr. 19/3368
--	------------------------

Saksframlegg

Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2019-2023 legges frem for Sametinget til behandling. Handlingsplanen er utarbeidet med utgangspunkt i ”Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud”(vedtatt i Sametingets plenum den 06.06.19).

Vurdering

*

Sametingsrådets innstilling

SAMETINGETS HANDLINGSPLAN FOR SAMISK BARNEHAGETILBUD 2019 – 2023

BAKGRUNN

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud ble behandlet i Sametingets plenum under sak SP 026/19 den 6. juni 2019. Denne handlingsplanen er en oppfølging av plenumsvedtaket.

Barnehagemeldingen skal bidra til at Sametinget kan legge dagsorden i den samepolitiske debatten og på nasjonalt nivå på barnehageområdet. Sametinget vil med dette legge føringer for den samiske barnehagesektoren til beste for samiske barn i barnehager. I denne handlingsplanen beskrives de ulike innsatsområdene med strategiske prioriteringer og tiltak for oppfølging. Handlingsplanen knyttes til de årlige budsjettene.

Handlingsplanen inneholder de viktigste tiltakene Sametinget ønsker å gjennomføre for å fremme et godt oppvekstilbud for samiske barn i barnehager. Skal det samiske barnehagetilbudet gi gode resultater og høy kvalitet, krever det imidlertid en systematisk medvirkning fra alle de som har kontakt med barn i barnehager både barnehageeiere, ledere og pedagogisk personell og foreldre.

Sametinget vil derfor prioritere tiltak som til sammen skal bidra til at barn får en god og en trygg barnehagehverdag. Det er behov for at det blir tilrettelagt rammer og strukturer rundt og for samiske barnehager og andre barnehager med samisktilbud slik at barnehagene kan sikre arbeidsmetoder for språkarbeidet og arbeidet med samisk tradisjonell kunnskap.

Sametingets visjon er at det samiske barnet har det beste samiskspråklige barnehagetilbudet. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) stiller krav til alle barnehager, blant annet med tanke på innhold, rammer, kunnskap og kompetanse. Når det gjelder samiske barnehager og andre barnehager med samisktilbud stiller rammeplanen også tydelige krav. Det samiske ordtaket «gal dat oahppá go stuorrola» kan brukes for å forstå innholdet i samiske barnehager. Innholdet i dette utsagnet ligger i samisk filosofi om barn og læring. Alle barn lærer, men barn lærer ulikt og tilegner seg kunnskap fordi alle har ulike forutsetninger for læring. Derfor må det arbeides og tilrettelegges for et godt barnehagemiljø med et inkluderende og likeverdig felleskap. Den samiske barnehagen er derfor en viktig institusjon for samiske barn, og utvikling av deres identitet.

Sametinget samarbeider med flere aktører både i det samiske og det norske samfunnet når ulike tiltak i handlingsplanen skal iverksettes. Det er blant annet Sámi allaskuvla (samisk høgskole) og Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen) og eventuelle andre aktuelle høgskoler og universiteter, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen. Sametinget har et tett samarbeid med de enkelte kommunene gjennom barnehageeier, med den enkelte barnehage og foreldre.

INNSATSOMRÅDER

Med bakgrunn i Sametingets barnehagemelding vil denne handlingsplanen ta for seg følgende innsatsområder: samiskspråklige barn i dagens samfunn, tradisjonell kunnskap i ny tid, kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehage.

Sametinget har som hovedmål i barnehagepolitikken å sikre at samiske barn møter et oppvekstilbud som tar utgangspunkt i, og videreformidler, bevarer og utvikler samiske språk, kultur og samfunnsliv.

1. Samiskspråklige barn i dagens samfunn

Barnehagen er en viktig språkarena for samiskspråklige barn. Et av de mest effektive tiltak for å bevare samisk språk og kultur i fremtiden er at samiske barn har tilgang til samiskspråklig barnehageplass. Alle barn har, jmfør barnehageloven §12a, rett til *plass* i barnehage, også samiske barn. Utfordringen i dag er at samiske barn ikke har rett til *samiskspråklig* barnehageplass. Ett av målene for Sametingets språkpolitikk er å medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Sametinget vil legge til rette for at barnehagene tar i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå. Språkarbeidet i barnehagene må derfor systematiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Samiske barn skal ha mulighet til å gå over til samisk skole som samiskspråklige og få opplæring i og på samisk som førstespråk.

Mål:

- Samiske barn får styrket og utviklet sitt samiske språk. Flere samiskspråklige barn. Barnehager innarbeider sterke språkmodeller for revitalisering, bevaring, styrking og utvikling av samiske språk.

Strategier:

- Sikre og bevare for tidlig språkstimulering gjennom samisk barnehagetilbud.
- Bidra til å sikre systemer for at samiske barnehagene kan ta i bruk sterke språkmodeller.

- Bidra til at det utvikles pedagogisk materiell til bruk i samisk barnehagetilbud

2. Tradisjonell kunnskap i ny tid

Sametinget vil styrke den samiske barnehagens stilling som en sentral samisk kulturbærer. Dette gjøres ved at barnehagene blant annet skal bygge på samisk tradisjonell kunnskap (árbediehtu). Et godt kunnskapsgrunnlag om samisk tradisjonell kunnskap er avgjørende for å sikre gode beslutningsprosesser hos aktørene rundt samisk barnehagetilbud.

Samisk tradisjonell kunnskap er en kollektiv kunnskap, som består av praktiske ferdigheter som er utviklet og bearbeidet av den samiske befolkningen gjennom århundrer. Denne kunnskapen er videreført til generasjoner gjennom fortellinger og handlinger. Tradisjoner består, bevares og tas naturlig med inn i ny tid og nye rom. Kultur og tradisjon handler om arv, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye.

Mål:

- Den samiske barnehagen bygger på tradisjonell kunnskap.

Strategier:

- Arbeide for at samiske barnehager har gode rammebetingelser som kulturbærende institusjoner.
- Arbeide for virkemiddelordninger som støtter opp om tradisjonell kunnskap og kulturell bærekraft.

3. Kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehager

Kunnskap og kompetanse er avgjørende for å sikre utvikling i den samiske barnehagesektoren. Det foregår prosesser på flere plan der både myndighetene, kommunene, barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre er med. For å kunne medvirke og involveres i forvaltningen av samiske barnehager, må kunnskapsgrunnlaget heves for alle involverte parter. Utvikling av kvalitet i de samiske barnehagene er avhengig av at de ansatte får mulighet til å heve sin kompetanse individuelt og i et faglig fellesskap. En utfordring er å heve kompetansen i barnehagesektoren som er tilpasset sektorens behov. Sametinget ønsker å bidra til at barnehageeiere og ledelse iverksetter kollektive utviklings- og endringsprosesser.

Sametinget mener det er en selvfølge, og må være et krav, at ansatte i samiske barnehager er samiskspråklige og har kunnskap og kompetanse i samisk tradisjonskunnskap. Å ha kjennskap til lover, konvensjoner og de rettigheter som til enhver tid styrer den samiske barnehagen blir også viktig for alle involverte parter. Barnehageeiere må gi de ansatte mulighet til å tilegne seg kunnskap og kompetanse i samisk språk, og det er viktig å ha gode kunnskaper om de ulike tradisjonelle aktivitetene, poengterer også «NOU 2016:18 Hjertespråket».

Det samiske samfunnet står ovenfor store utfordringer når det gjelder rekruttering av samiskspråklige ansatte som behersker nord-, lule- og sørsamisk språk. Mangel på utdannede barnehagelærere og andre ansatte er den største utfordringen for å styrke og utvikle samisk språk og identitet i

barnehagen. Det utdannes for få samiskspråklige lærere til barnehagen, og det er stor etterspørsel etter de som har en slik utdanning. Å øke rekrutteringen er en viktig faktor for å sikre at barn i barnehagen får ivaretatt sine rettigheter og å oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven.

Mål:

- Økt kunnskap og kompetanse i barnehagesektoren

Strategier:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
- Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklig personale slik at de blir værende i barnehagen.
- Heve kunnskapsgrunnlaget om samiske forhold for alle berørte parter
- Bidra til at kompetansehevende tiltak blir tilbudt

For å kunne iverksette flere av tiltakene i handlingsplanen, er det behov for både tilstrekkelige administrative ressurser og økonomiske ressurser gjennom prioriteringer i Sametingets budsjett.

TILTAK

Innsatsområdene med tiltak skal bidra til at Sametingets politikk blir iverksatt. Det er tiltak som må videreføres og andre igangsettes. De ulike tiltakene er som følgende:

Tiltak 1: Sametingets barnehageprosjekt - SáMOS

Sametinget har i 2018 igangsatt barnehageprosjektet «Sámi mánát odđa searvelanjain/ Saemien maanah orre ektietjietjielinie/ Sáme máná ádá sebrudaklanján» (SáMOS). Målet for prosjektet er at samisk filosofi skal danne grunnlag for innholdet i samiske barnehager. Samiske verdier, naturfilosofi, språk, kultur, lederskap og tradisjonskunnskap er bærende elementer i det pedagogiske arbeidet i samiske barnehager. Prosjekt skal bidra til at det utformes vitenskapelige teorier gjennom forskning om samisk barnehagepedagogikk og didaktikk, og at filosofien blir implementert i barnehagene.

Prosjektet skal bidra til strukturelle endringer både pedagogisk og organisatorisk innen den samiske barnehagesektoren, og sikre at barnehagene tar i bruk og drar nytte av samisk kunnskap. Intensjonen er at denne forskningen skal gi anbefalinger om rammer for innholdet i en samisk barnehage og andre barnehager med samisktilbud. Dette skal sette rammer til samisk innhold og språkarbeid i barnehagen. Strukturer rundt samiske barnehager og barnehager med samisktilbud skal tilrettelegges slik at det sikrer kompetanseutvikling som er i tråd med resultatet av forskningen. Pedagogisk materiell

for bruk i barnehager må tilpasses, og veiledningsmateriell for barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre må utarbeides.

SáMOS prosjektet er et innovativt og omfattende prosjekt. Prosjektet vil berøre eller ha innvirkning på flere av de andre tiltakene i denne handlingsplanen. Det vil også være tett samarbeid med andre prosjekter som arbeider med liknende temaer, internt i Sametinget men også eksternt. Prosjektet skal være et grenseoverskridende prosjekt i Sápmi.

Ansvar: Sametinget i samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere
Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 2: Sterke språkmodeller i samiske barnehagetilbud

Sametinget vil sette i gang tiltak som setter rammer og struktur for språkarbeidet i barnehagene. Dette for at barnehager kan ta i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå.

Barnehagen er en viktig språkarena for samiske barn, og metoder for språkarbeidet i barnehagen vil fortsatt være et område som Sametinget har fokus på. Språkarbeidet i barnehagene må systematiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Det må tilrettelegges slik at barnehagene kan velge arbeidsmetoder ut fra barnas språknivå- og bakgrunn. De ulike samiske barnehagetilbudene skal ha som mål at barna skal bli samiskspråklige. For å hjelpe barnehagene i gang med dette arbeidet vil Sametinget arbeide for at det gis kompetanseheving i bruk av sterke språkmodeller og at det utarbeides veiledningsmateriell.

Sametinget ønsker å ha samarbeid om dette tiltaket først og fremst med Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen), men også andre aktuelle aktører.

Ansvar: Sametinget, Lohkanguovddáš
Tidsramme: 2019-2020

Tiltak 3: Tilskudd til samiskspråklige barnehager og andre barnehager med samiskspråklig tilbud

Sametinget gir tilskudd til barnehager med samisktilbud over følgende tilskuddsordninger:

- Samiske barnehager og avdelinger
- Samisk språkopplæring i barnehager
- Prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager
- Utvikling av pedagogisk materiell for barnehager

Dette er tiltak som Sametinget vil videreføre. Det vil bli gitt prioriteringer for hvert av tilskuddsordningene i de årlige budsjettene.

Ansvar: Sametinget
Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 4: Evaluering av Sametingets tilskuddsordning for barnehager

Sametinget vil sette i gang en evaluering av Sametingets tilskuddsordninger til barnehager. Sametinget ser at det er nødvendig å tilpasse tilskuddsordningene bedre slik at barnehagene kan arbeide mer strukturert med samisk språk i barnehagene. Sametinget ønsker at samiske språk skal bevares og utvikles, og mener derfor at tilskuddsordningene til barnehager må sikre at barnehager tar aktivt i bruk språkmodeller for tilegning, bevaring og utvikling av samiske språk. Målet må være at barnehagebarn, ved overgang til skolen, er samiskspråklige, og at tilskuddsordningen er med på å realisere dette.

Ansvar: Sametinget
Tidsramme: 2019-2020

Tiltak 5: Individuell rett til et samiskspråklig barnehagetilbud

Sametinget vil sette i gang tiltak for å endre Lov om barnehager slik at samiske barn får individuell rett til samiskspråklig barnehagetilbud. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok. I dagens

lovgivning (Lov om barnehager 2005) gis ikke alle som ønsker det rett til et samiskspråklig barnehagetilbud. Barn har kun rett til plass i barnehagen, men er ikke sikret retten til et samiskspråklig barnehagetilbud. Barn i barnehagen bør lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud. Med en individuell rett til et samisk barnehagetilbud vil det si at alle barn som ønsker det får et tilbud der samisk språk og kultur er grunnlaget.

Språkutvalget foreslår i sin utredning NOU 2016:18 Hjertespråket at kommunen har plikt til å tilby samiskspråklig barnehagetilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker det. Videre sier utvalget at kommunens plikt må lovfestes i barnehageloven. Sametinget ser at dette er spesielt viktig med tanke på tilrettelegging av nye samiske barnehagetilbud. Behovet for samiske barnehagetilbud er tilstede der hvor samiske familier bor. Foreldrene må kunne forvente at et slikt tilbud finnes og tilrettelegges.

Sametinget viderefører dette arbeidet fra tidligere handlingsplan, og vil fortsatt ha samarbeid med Kunnskapsdepartementet om gjennomføring av dette tiltaket og om oppfølging av foreslåtte tiltak i hjertespråket.

Ansvar: Sametinget, Kunnskapsdepartementet
Tidsramme: 2019-2021

Tiltak 6: Økt kunnskap og kompetanse i bruk av samiske tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder

Samisk tradisjonell kunnskap har i dag en vesentlig plass i samiske barnehager. De samiske barnehagene legger opp sitt arbeid etter den samiske årstidskalenderen. Det vil si at barnehagen knytter det pedagogiske arbeidet til årets gang og endringene i naturens årssyklus. Samisk tradisjonell kunnskap inneholder ikke bare praktisk kunnskap og kompetanse, men like mye informasjonsbytte, samspill, deltakelse, og diskusjoner om praktiske oppgaver. Sametinget vil arbeide for at det legges til rette for at barnehageansatte får økt kunnskap og kompetanse i samiske tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, og at barnehager tar disse i bruk. Sametinget vil i samarbeid med aktuelle aktører legge til rette for utvikling av ulike tiltak som styrker og utvikler barnehagenes praksis i bruk av arbeidet med samisk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder.

Ansvar: Sametinget, samiske barnehager, Sámi allaskuvla
Tidsramme: 2021-2022

Tiltak 7: Kompetanseutvikling og rekruttering til barnehager

Sametinget vil sette i gang et samarbeidsprosjekt, mellom Sametinget og aktuelle aktører, som skal peke ut tiltak som kan ha positiv effekt på kompetanseutvikling og rekrutteringsarbeidet til barnehager. Det er behov for å se nærmere på hvilke kompetanseutviklings- og rekrutteringstiltak som må til for å lykkes med å øke kunnskap og kompetanse og rekruttering av samiskspråklige til barnehagelærerutdanninger og videreutdanninger. Like viktig er det å beholde samiskspråklige barnehagelærere og ansatte i barnehagen.

Kompetanse nevnes i rammeplan for barnehagen (2017), og det er tydelige krav til hva som forventes av samiske barnehager, samiske avdelinger og andre barnehager med samiske barn. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling skal finne sted, både nasjonalt, regionalt og på lokalt nivå. Sámi allaskuvla og andre høgskoler og universitet har en sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning.

Sámi allaskuvla er i dag den eneste høgskolen som tilbyr samisk barnehagelærerutdanning etter forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning. Nord Universitet tilbyr i dag lulesamisk barnehagelærerkunnskap som en av flere valgbare forsterkninger i barnehagelærerutdanningen, men planlegger å tilby lule- og sørsamisk barnehagelærerutdanning i løpet av 2020. Det vil være mulig å ta barnehagelærerutdanningen som arbeidsplassbasert utdanning ved både Sámi allaskuvla og Nord Universitet.

Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger. Det blir også viktig å satse på samarbeid med universitets- og høgskolesektoren slik at Sametingets stipendordninger harmonerer med deres studietilbud. **[1]**

Ansvar: Sametinget, Sámi allaskuvla og andre aktuelle aktører
Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 8: Etablering av kompetansesenter for barnehagelærerutdanninger

Sametinget vil i samarbeid med Sámi allaskuvla arbeide for at det etableres et kompetansesenter for barnehagelærerutdanninger.

Følgegruppa for barnehagelærerutdanning (BLU) sin sluttrapport NR.5 2017 foreslår ovenfor Sámi allaskuvla om at de etablerer et kompetansesenter for lærerutdanningene. Sametinget ser at dette forslaget må følges opp slik at det i fremtiden blir flere utdannede personal i samiske barnehager, andre barnehager med samiske barn og lærerutdanningene. Sametinget opplever at nye krav i rammeplan for barnehagen og rammeplan for nasjonal barnehagelærerutdanning gjør at det etterspørres informasjon om samiske forhold og kompetansetiltak i forhold til dette. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling, både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Sametinget har derfor løftet frem denne saken og fått til et samarbeid med Sámi allaskuvla om etablering av kompetansesenter. Sametinget vil videreføre dette arbeidet.

Ansvar: Sametinget og Sámi allaskuvla
Tidsramme: 2019-2022

Tiltak 9: Kunnskap og kompetanse om rettigheter og plikter av samisk barnehage tilbud til barnehageeiere og kommuner

Sametinget vil sette igang tiltak for å bedre informasjonsarbeidet om barns rettigheter til samisk barnehagetilbud og barnehageeiers/kommuners plikt til å tilrettelegge samiske barnehagetilbud. Det skal gis informasjon til barnehageeiere om samisk barnehagetilbud. Dette gjelder både tilbudet til barn i samiske barnehager, men også for familier som ønsker et samisktilbud i norske barnehager. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen og Sametinget har et felles ansvar for å veilede kommuner og barnehageeiere til etablering av samisk barnehagetilbud.

Ansvar: Sametinget, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen
Tidsramme: 2019-2021

Tiltak 10: Informasjon og kunnskapsdeling om innholdet i samiske barnehager

Sametinget vil arrangere seminarer med ulike tema om innholdet i samiske barnehager.

Sametinget ser at seminarer er viktige møtearenaer for samiske barnehageansatte og vil derfor videreføre dette fra forrige handlingsplan. Det finnes få møteplasser der man kan samles og diskutere de utfordringene barnehagene har med tanke på samisk språk, kultur og tradisjonsskaping. Seminarernes mål er nettopp erfaringsutveksling, kompetanseheving, inspirasjon til videre arbeid og samarbeid barnehagene i mellom.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmannen og andre aktuelle partnere

Tidsramme: 2019-2023

Sametingsrådet – plenumsaker - 003/19

SRP - vedtak:

Sametingsrådets innstilling

SAMETINGETS HANDLINGSPLAN FOR SAMISK BARNEHAGETILBUD 2019 – 2023

BAKGRUNN

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud ble behandlet i Sametingets plenum under sak SP 026/19 den 6. juni 2019. Denne handlingsplanen er en oppfølging av plenumsvedtaket.

Barnehagemeldingen skal bidra til at Sametinget kan legge dagsorden i den samepolitiske debatten og på nasjonalt nivå på barnehageområdet. Sametinget vil med dette legge føringer for den samiske barnehagesektoren til beste for samiske barn i barnehager. I denne handlingsplanen beskrives de ulike innsatsområdene med strategiske prioriteringer og tiltak for oppfølging. Handlingsplanen knyttes til de årlige budsjettene.

Handlingsplanen inneholder de viktigste tiltakene Sametinget ønsker å gjennomføre for å fremme et godt oppvekstilbud for samiske barn i barnehager. Skal det samiske barnehagetilbudet gi gode resultater og høy kvalitet, krever det imidlertid en systematisk medvirkning fra alle de som har kontakt med barn i barnehager både barnehageeiere, ledere og pedagogisk personell og foreldre.

Sametinget vil derfor prioritere tiltak som til sammen skal bidra til at barn får en god og en trygg barnehagehverdag. Det er behov for at det blir tilrettelagt rammer og strukturer rundt og for samiske barnehager og andre barnehager med samisktilbud slik at barnehagene kan sikre arbeidsmetoder for språkarbeidet og arbeidet med samisk tradisjonell kunnskap.

Sametingets visjon er at det samiske barnet har det beste samiskspråklige barnehagetilbudet. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) stiller krav til alle barnehager, blant annet med tanke på innhold, rammer, kunnskap og kompetanse. Når det gjelder samiske barnehager og andre barnehager med samisktilbud stiller rammeplanen også tydelige krav. Det samiske ordtaket «gal dat oahppá go stuorrola» kan brukes for å forstå innholdet i samiske barnehager. Innholdet i dette utsagnet ligger i samisk filosofi om barn og læring. Alle barn lærer, men barn lærer ulikt og tilegner seg kunnskap fordi alle har ulike forutsetninger for læring. Derfor må det arbeides og tilrettelegges for et godt barnehagemiljø med et inkluderende og likeverdig felleskap. Den samiske barnehagen er derfor en viktig institusjon for samiske barn, og utvikling av deres identitet.

Sametinget samarbeider med flere aktører både i det samiske og det norske samfunnet når ulike tiltak i handlingsplanen skal iverksettes. Det er blant annet Sámi allaskuvla (samisk høgskole) og Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen) og eventuelle andre aktuelle høgskoler og universiteter, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen. Sametinget har et tett samarbeid med de enkelte kommunene gjennom barnehageeier, med den enkelte barnehage og foreldre.

INNSATSOMRÅDER

Med bakgrunn i Sametingets barnehagemelding vil denne handlingsplanen ta for seg følgende innsatsområder: samiskspråklige barn i dagens samfunn, tradisjonell kunnskap i ny tid, kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehage.

Sametinget har som hovedmål i barnehagepolitikken å sikre at samiske barn møter et oppvekstilbud som tar utgangspunkt i, og videreformidler, bevarer og utvikler samiske språk, kultur og samfunnsliv.

1. Samiskspråklige barn i dagens samfunn

Barnehagen er en viktig språkarena for samiskspråklige barn. Et av de mest effektive tiltak for å bevare samisk språk og kultur i fremtiden er at samiske barn har tilgang til samiskspråklig barnehageplass. Alle barn har, jmfør barnehageloven §12a, rett til *plass* i barnehage, også samiske barn. Utfordringen i dag er at samiske barn ikke har rett til *samiskspråklig* barnehageplass. Ett av målene for Sametingets språkpolitikk er å medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Sametinget vil legge til rette for at barnehagene tar i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå. Språkarbeidet i barnehagene

må derfor systematiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Samiske barn skal ha mulighet til å gå over til samisk skole som samiskspråklige og få opplæring i og på samisk som førstespråk.

Mål:

- Samiske barn får styrket og utviklet sitt samiske språk. Flere samiskspråklige barn. Barnehager innarbeider sterke språkmodeller for revitalisering, bevaring, styrking og utvikling av samiske språk.

Strategier:

- Sikre og bevare for tidlig språkstimulering gjennom samisk barnehagetilbud.
- Bidra til å sikre systemer for at samiske barnehagene kan ta i bruk sterke språkmodeller.
- Bidra til at det utvikles pedagogisk materiell til bruk i samisk barnehagetilbud

2. Tradisjonell kunnskap i ny tid

Sametinget vil styrke den samiske barnehagens stilling som en sentral samisk kulturbærer. Dette gjøres ved at barnehagene blant annet skal bygge på samisk tradisjonell kunnskap (árbediehtu). Et godt kunnskapsgrunnlag om samisk tradisjonell kunnskap er avgjørende for å sikre gode beslutningsprosesser hos aktørene rundt samisk barnehagetilbud.

Samisk tradisjonell kunnskap er en kollektiv kunnskap, som består av praktiske ferdigheter som er utviklet og bearbeidet av den samiske befolkningen gjennom århundrer. Denne kunnskapen er videreført til generasjoner gjennom fortellinger og handlinger. Tradisjoner består, bevares og tas naturlig med inn i ny tid og nye rom. Kultur og tradisjon handler om arv, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye.

Mål:

- Den samiske barnehagen bygger på tradisjonell kunnskap.

Strategier:

- Arbeide for at samiske barnehager har gode rammebetingelser som kulturbærende institusjoner.
- Arbeide for virkemiddelordninger som støtter opp om tradisjonell kunnskap og kulturell bærekraft.

3. Kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehager

Kunnskap og kompetanse er avgjørende for å sikre utvikling i den samiske barnehagesektoren. Det foregår prosesser på flere plan der både myndighetene, kommunene, barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre er med. For å kunne medvirke og involveres i forvaltningen av samiske barnehager, må kunnskapsgrunnlaget heves for alle involverte parter.

Utvikling av kvalitet i de samiske barnehagene er avhengig av at de ansatte får mulighet til å heve sin kompetanse individuelt og i et faglig fellesskap. En utfordring er å heve kompetansen i barnehagesektoren som er tilpasset sektorens behov. Sametinget ønsker å bidra til at barnehageeiere og ledelse iverksetter kollektive utviklings- og endringsprosesser.

Sametinget mener det er en selvfølge, og må være et krav, at ansatte i samiske barnehager er samiskspråklige og har kunnskap og kompetanse i samisk tradisjonskunnskap. Å ha kjennskap til lover, konvensjoner og de rettigheter som til enhver tid styrer den samiske barnehagen blir også viktig for alle involverte parter. Barnehageeier må gi de ansatte mulighet til å tilegne seg kunnskap og kompetanse i samisk språk, og det er viktig å ha gode kunnskaper om de ulike tradisjonelle aktivitetene, poengterer også «NOU 2016:18 Hjertespråket».

Det samiske samfunnet står ovenfor store utfordringer når det gjelder rekruttering av samiskspråklige ansatte som behersker nord-, lule- og sørsamisk språk. Mangel på utdannede barnehagelærere og andre ansatte er den største utfordringen for å styrke og utvikle samisk språk og identitet i barnehagen. Det utdannes for få samiskspråklige lærere til barnehagen, og det er stor etterspørsel etter de som har en slik utdanning. Å øke rekrutteringen er en viktig faktor for å sikre at barn i barnehagen får ivaretatt sine rettigheter og å oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven.

Mål:

- Økt kunnskap og kompetanse i barnehagesektoren

Strategier:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
- Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklig personale slik at de blir værende i barnehagen.
- Heve kunnskapsgrunnlaget om samiske forhold for alle berørte parter
- Bidra til at kompetansehevede tiltak blir tilbudt

For å kunne iverksette flere av tiltakene i handlingsplanen, er det behov for både tilstrekkelige administrative ressurser og økonomiske ressurser gjennom prioriteringer i Sametingets budsjett.

TILTAK

Innsatsområdene med tiltak skal bidra til at Sametingets politikk blir iverksatt. Det er tiltak som må videreføres og andre igangsettes. De ulike tiltakene er som følgende:

Tiltak 1: Sametingets barnehageprosjekt - SáMOS

Sametinget har i 2018 igangsatt barnehageprosjektet «Sámi mánát ođđa searvelanjain/ Saemien maanah orre ektietjiehtjielinie/ Sáme máná ádá sebrudaklanján» (SáMOS). Målet for prosjektet er at samisk filosofi skal danne grunnlag for innholdet i samiske barnehager. Samiske verdier, naturfilosofi, språk, kultur, lederskap og tradisjonskunnskap er bærende elementer i det pedagogiske arbeidet i samiske barnehager. Prosjekt skal bidra til at det utformes vitenskapelige teorier gjennom forskning om samisk barnehagepedagogikk og didaktikk, og at filosofien blir implementert i barnehagene.

Prosjektet skal bidra til strukturelle endringer både pedagogisk og organisatorisk innen den samiske barnehagesektoren, og sikre at barnehagene tar i bruk og drar nytte av samisk kunnskap. Intensjonen er at denne forskningen skal gi anbefalinger om rammer for innholdet i en samisk barnehage og andre barnehager med samisktilbud. Dette skal sette rammer til samisk innhold og språkarbeid i barnehagen. Strukturer rundt samiske barnehager og barnehager med samisktilbud skal tilrettelegges slik at det sikrer kompetanseutvikling som er i tråd med resultatet av forskningen. Pedagogisk materiell for bruk i barnehager må tilpasses, og veiledningsmateriell for barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre må utarbeides.

SáMOS prosjektet er et innovativt og omfattende prosjekt. Prosjektet vil berøre eller ha innvirkning på flere av de andre tiltakene i denne handlingsplanen. Det vil også være tett samarbeid med andre prosjekter som arbeider med liknende temaer, internt i Sametinget men også eksternt. Prosjektet skal være et grenseoverskridende prosjekt i Sápmi.

Ansvar: Sametinget i samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere
Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 2: Sterke språkmodeller i samiske barnehagetilbud

Sametinget vil sette i gang tiltak som setter rammer og struktur for språkarbeidet i barnehagene. Dette for at barnehager kan ta i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå.

Barnehagen er en viktig språkarena for samiske barn, og metoder for språkarbeidet i barnehagen vil fortsatt være et område som Sametinget har fokus på. Språkarbeidet i barnehagene må systematiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Det må tilrettelegges slik at barnehagene kan velge arbeidsmetoder ut fra barnas språknivå- og bakgrunn. De ulike samiske barnehagetilbudene skal ha som mål at barna skal bli samiskspråklige. For å hjelpe barnehagene i gang med dette arbeidet vil Sametinget arbeide for at det gis kompetanseheving i bruk av sterke språkmodeller og at

det utarbeides veiledningsmateriell.

Sametinget ønsker å ha samarbeid om dette tiltaket først og fremst med Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen), men også andre aktuelle aktører.

Ansvar: Sametinget, Lohkanguovddáš
Tidsramme: 2019-2020

Tiltak 3: Tilskudd til samiskspråklige barnehager og andre barnehager med samiskspråklig tilbud

Sametinget gir tilskudd til barnehager med samisktilbud over følgende tilskuddsordninger:

- Samiske barnehager og avdelinger
- Samisk språkopplæring i barnehager
- Prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager
- Utvikling av pedagogisk materiell for barnehager

Dette er tiltak som Sametinget vil videreføre. Det vil bli gitt prioriteringer for hvert av tilskuddsordningene i de årlige budsjettene.

Ansvar: Sametinget
Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 4: Evaluering av Sametingets tilskuddsordning for barnehager

Sametinget vil sette i gang en evaluering av Sametingets tilskuddsordninger til barnehager. Sametinget ser at det er nødvendig å tilpasse tilskuddsordningene bedre slik at barnehagene kan arbeide mer strukturert med samisk språk i barnehagene. Sametinget ønsker at samiske språk skal bevares og utvikles, og mener derfor at tilskuddsordningene til barnehager må sikre at barnehager tar aktivt i bruk språkmodeller for tilegning, bevaring og utvikling av samiske språk. Målet må være at barnehagebarn, ved overgang til skolen, er samiskspråklige, og at tilskuddsordningen er med på å realisere dette.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2019-2020

Tiltak 5: Individuell rett til et samiskspråklig barnehagetilbud

Sametinget vil sette i gang tiltak for å endre Lov om barnehager slik at samiske barn får individuell rett til samiskspråklig barnehagetilbud. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok. I dagens lovgivning (Lov om barnehager 2005) gis ikke alle som ønsker det rett til et samiskspråklig barnehagetilbud. Barn har kun rett til plass i barnehagen, men er ikke sikret retten til et samiskspråklig barnehagetilbud. Barn i barnehagen bør lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud. Med en individuell rett til et samisk barnehagetilbud vil det si at alle barn som ønsker det får et tilbud der samisk språk og kultur er grunnlaget.

Språkutvalget foreslår i sin utredning NOU 2016:18 Hjertespråket at kommunen har plikt til å tilby samiskspråklig barnehagetilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker det. Videre sier utvalget at kommunens plikt må lovfestes i barnehageloven. Sametinget ser at dette er spesielt viktig med tanke på tilrettelegging av nye samiske barnehagetilbud. Behovet for samiske barnehagetilbud er tilstede der hvor samiske familier bor. Foreldrene må kunne forvente at et slikt tilbud finnes og tilrettelegges.

Sametinget viderefører dette arbeidet fra tidligere handlingsplan, og vil fortsatt ha samarbeid med Kunnskapsdepartementet om gjennomføring av dette tiltaket og om oppfølging av foreslåtte tiltak i hjertespråket.

Ansvar: Sametinget, Kunnskapsdepartementet

Tidsramme: 2019-2021

Tiltak 6: Økt kunnskap og kompetanse i bruk av samiske tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder

Samisk tradisjonell kunnskap har i dag en vesentlig plass i samiske barnehager. De samiske barnehagene legger opp sitt arbeid etter den samiske årstidskalenderen. Det vil si at barnehagen knytter det pedagogiske arbeidet til årets gang og endringene i naturens årssyklus. Samisk tradisjonell kunnskap inneholder ikke bare praktisk kunnskap og kompetanse, men like mye informasjonsbytte, samspill, deltakelse, og diskusjoner om praktiske oppgaver.

Sametinget vil arbeide for at det legges til rette for at barnehageansatte får økt kunnskap og kompetanse i samiske tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, og at barnehager tar disse i bruk. Sametinget vil i samarbeid med aktuelle aktører legge til rette for utvikling av ulike tiltak som styrker og utvikler barnehagenes praksis i bruk av arbeidet med samisk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder.

Ansvar: Sametinget, samiske barnehager, Sámi allaskuvla

Tidsramme: 2021-2022

Tiltak 7: Kompetanseutvikling og rekruttering til barnehager

Sametinget vil sette i gang et samarbeidsprosjekt, mellom Sametinget og aktuelle aktører, som skal peke ut tiltak som kan ha positiv effekt på kompetanseutvikling og rekrutteringsarbeidet til barnehager. Det er behov for å se nærmere på hvilke kompetanseutviklings- og rekrutteringstiltak som må til for å lykkes med å øke kunnskap og kompetanse og rekruttering av samiskspråklige til barnehagelærerutdanninger og videreutdanninger. Like viktig er det å beholde samiskspråklige barnehagelærere og ansatte i barnehagen.

Kompetanse nevnes i rammeplan for barnehagen (2017), og det er tydelige krav til hva som forventes av samiske barnehager, samiske avdelinger og andre barnehager med samiske barn. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling skal finne sted, både nasjonalt, regionalt og på lokalt nivå. Sámi allaskuvla og andre høgskoler og universitet har en sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning.

Sámi allaskuvla er i dag den eneste høgskolen som tilbyr samisk barnehagelærerutdanning etter forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning. Nord Universitet tilbyr i dag lulesamisk barnehagelærerkunnskap som en av flere valgbare forsterkninger i barnehagelærerutdanningen, men planlegger å tilby lule- og sørsamisk barnehagelærerutdanning i løpet av 2020. Det vil være mulig å ta barnehagelærerutdanningen som arbeidsplassbasert utdanning ved både Sámi allaskuvla og Nord Universitet.

Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger. Det blir også viktig å satse på samarbeid med universitets- og høgskolesektoren slik at Sametingets stipendordninger harmonerer med deres studietilbud. **[1]**

Ansvar: Sametinget, Sámi allaskuvla og andre aktuelle aktører

Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 8: Etablering av kompetansesenter for barnehagelærerutdanninger

Sametinget vil i samarbeid med Sámi allaskuvla arbeide for at det etableres et kompetansesenter for barnehagelærerutdanninger.

Følgegruppa for barnehagelærerutdanning (BLU) sin sluttrapport NR.5 2017 foreslår ovenfor Sámi allaskuvla om at de etablerer et kompetansesenter for lærerutdanningene. Sametinget ser at dette forslaget må følges opp slik at det i fremtiden blir flere utdannede personal i samiske barnehager, andre barnehager med samiske barn og lærerutdanningene. Sametinget opplever at nye krav i rammeplan for barnehagen og rammeplan for nasjonal barnehagelærerutdanning gjør at det etterspørres informasjon om samiske forhold og kompetansetiltak i forhold til dette. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling, både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Sametinget har

derfor løftet frem denne saken og fått til et samarbeid med Sámi allaskuvla om etablering av kompetansesenter. Sametinget vil videreføre dette arbeidet.

Ansvar: Sametinget og Sámi allaskuvla
Tidsramme: 2019-2022

Tiltak 9: Kunnskap og kompetanse om rettigheter og plikter av samisk barnehagetilbud til barnehageeiere og kommuner

Sametinget vil sette igang tiltak for å bedre informasjonsarbeidet om barns rettigheter til samisk barnehagetilbud og barnehageeiers/kommuners plikt til å tilrettelegge samiske barnehagetilbud. Det skal gis informasjon til barnehageeiere om samisk barnehagetilbud. Dette gjelder både tilbudet til barn i samiske barnehager, men også for familier som ønsker et samisktilbud i norske barnehager. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen og Sametinget har et felles ansvar for å veilede kommuner og barnehageeiere til etablering av samisk barnehagetilbud.

Ansvar: Sametinget, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen
Tidsramme: 2019-2021

Tiltak 10: Informasjon og kunnskapsdeling om innholdet i samiske barnehager

Sametinget vil arrangere seminarer med ulike tema om innholdet i samiske barnehager.

Sametinget ser at seminarene er viktige møtearenaer for samiske barnehageansatte og vil derfor videreføre dette fra forrige handlingsplan. Det finnes få møteplasser der man kan samles og diskutere de utfordringene barnehagene har med tanke på samisk språk, kultur og tradisjonsskaping. Seminarenes mål er nettopp erfaringsutveksling, kompetanseheving, inspirasjon til videre arbeid og samarbeid barnehagene i mellom.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmannen og andre aktuelle partnere

Tidsramme: 2019-2023

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen - 005/19

OOUK - vedtak:

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomité har behandlet sak 035/19 Sametingets handlingsplan for samiske barnehagetilbud 2019 - 2023, som er en oppfølging av "Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud" (vedtatt i Sametingets plenum den 06.06.19).

Forslag

Forslag 1

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Piera Heaika Muotka. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, Thomas Åhrén, Karen Anette Anti og Aili Guttorm, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli, fra Senterpartiet (SP) Elisabeth Erke, fra Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski, fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli, fra Samefolkets parti (SFP) Ann-Elise Finbog og fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen stiller seg bak:

Nytt nest siste avsnitt under Tiltak 7: Kompetanseutvikling og rekruttering til barnehager:

Sametinget vil også arbeide for å øke det samiske innholdet innenfor utdanningsprogrammet «helse- og oppvekstfag» innen yrkesfaglig videregående, og ha et fokus på økt rekruttering av elever med samisk språk- og kulturkompetanse til barne- og ungdomsarbeiderfaget.

Forslag 2

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Piera Heaika Muotka, Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, Thomas Åhrén, Karen Anette Anti og Aili Guttorm, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli, fra Senterpartiet (SP) Elisabeth Erke, fra Samefolkets parti (SfP) Ann-Elise Finbog og fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen stiller seg bak:

Tilleggstekst til tiltak 5: individuell rett til et samiskspråklig barnehagetilbud, settes inn som nest siste avsnitt under tiltak 5 i rådet sin innstilling:

Sametinget bør innta en mer aktiv rolle i å bistå foreldre med rådgivning om sine barns rettigheter til opplæring i og på samiske språk, samt veiledning til partene om innholdet i tilbudet som gis av barnehageeier.

Forslag 3

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR) Piera Heaika Muotka. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Gunn Anita Jacobsen, Niko Valkeapää, Thomas Åhrén, Karen Anette Anti og Aili Guttorm, fra Norske Samers Riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Márjá-Liissá Partapuoli, fra Senterpartiet (SP) Elisabeth Erke, fra Arbeiderpartiet (AP) Jørn Are Gaski, fra uavhengig parti Kåre Ivar Olli, og fra Samefolkets parti (SFP) Ann-Elise Finbog stiller seg bak:

Tilleggsforslag til tiltak 5: individuell rett til et samiskspråklig barnehagetilbud, nest siste avsnitt etter forslag 2:

Språkutvalget foreslår også i NOU 2016:18 Hjertespråket at det vedtas en om lov om samisk språkombud og en egen tilsynsordning for å sikre at reglene i sameloven etterlevs. Sametinget mener at det er et stort behov for en slik tilsynsordning for å sikre samiske barns rett til opplæring i eget språk.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 035/19

Saken påbegynt 26.09.2019 kl. 16.20

Votering

Av 39 representanter var 34 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 ble enstemmig vedtatt
- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt
- Forslag 3 ble vedtatt med 32 mot 2 stemmer

- Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteens tilrådning ble enstemmig vedtatt

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Piera Heaika Muotka, saksordfører	
2	Jørn Are Gaski	Márjá-Liissá Partapuoli
	Jørn Are Gaski	
3	Mikkel Eskil Mikkelsen	
4	Elisabeth Erke	
5	Piera Heaika Muotka	
6	Gunn Anita Jacobsen	
7	Thomas Áhrén	
8	Niko Valkeapää	
9	Kåre Olli	Mikkel Eskil Mikkelsen
		Jørn Are Gaski
	Kåre Olli	
10	Anders Somby jr.	Márjá-Liissá Partapuoli
	Anders Somby jr.	
11	Márjá-Liissá Partapuoli	
12	Roy Arild Rasmussen	Mikkel Eskil Mikkelsen
	Roy Arild Rasmussen	
13	Aili Guttorm	
14	Lars Filip Paulsen	Márjá-Liissá Partapuoli
		Piera Heaika Muotka
		Jørn Are Gaski
	Lars Filip Paulsen	
15	Mikkel Eskil Mikkelsen	Lars Filip Paulsen
	Mikkel Eskil Mikkelsen	
	Piera Heaika Muotka, saksordfører	

SP - vedtak:

SAMETINGETS HANDLINGSPLAN FOR SAMISK BARNEHAGETILBUD 2019 – 2023

BAKGRUNN

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud ble behandlet i Sametingets plenum under sak SP 026/19 den 6. juni 2019. Denne handlingsplanen er en oppfølging av plenumsvedtaket.

Barnehagemeldingen skal bidra til at Sametinget kan legge dagsorden i den samepolitiske debatten og på nasjonalt nivå på barnehageområdet. Sametinget vil med dette legge føringer for den samiske barnehagesektoren til beste for samiske barn i barnehager. I denne handlingsplanen beskrives de ulike innsatsområdene med strategiske prioriteringer og tiltak for oppfølging. Handlingsplanen knyttes til de årlige budsjettene.

Handlingsplanen inneholder de viktigste tiltakene Sametinget ønsker å gjennomføre for å fremme et godt oppvekstilbud for samiske barn i barnehager. Skal det samiske barnehagetilbudet gi gode resultater og høy kvalitet, krever det imidlertid en systematisk medvirkning fra alle de som har kontakt med barn i barnehager både barnehageeiere, ledere og pedagogisk personell og foreldre.

Sametinget vil derfor prioritere tiltak som til sammen skal bidra til at barn får en god og en trygg barnehagehverdag. Det er behov for at det blir tilrettelagt rammer og strukturer rundt og for samiske barnehager og andre barnehager med samisktilbud slik at barnehagene kan sikre arbeidsmetoder for språkarbeidet og arbeidet med samisk tradisjonell kunnskap.

Sametingets visjon er at det samiske barnet har det beste samiskspråklige barnehagetilbudet. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) stiller krav til alle barnehager, blant annet med tanke på innhold, rammer, kunnskap og kompetanse. Når det gjelder samiske barnehager og andre barnehager med samisktilbud stiller rammeplanen også tydelige krav. Det samiske ordtaket «gal dat oahppá go stuorra» kan brukes for å forstå innholdet i samiske barnehager. Innholdet i dette utsagnet ligger i samisk filosofi om barn og læring. Alle barn lærer, men barn lærer ulikt og tilegner seg kunnskap fordi alle har ulike forutsetninger for læring. Derfor må det arbeides og tilrettelegges for et godt barnehagemiljø med et inkluderende og likeverdig felleskap. Den samiske barnehagen er derfor en viktig institusjon for samiske barn, og utvikling av deres identitet.

Sametinget samarbeider med flere aktører både i det samiske og det norske samfunnet når ulike tiltak i handlingsplanen skal iverksettes. Det er blant annet Sámi allaskuvla (samisk høgskole) og Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen) og eventuelle andre aktuelle høgskoler og universiteter, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Fylkesmannen. Sametinget har et tett samarbeid med de enkelte kommunene gjennom barnehageeier, med den enkelte barnehage og foreldre.

INNSATSOMRÅDER

Med bakgrunn i Sametingets barnehagemelding vil denne handlingsplanen ta for seg følgende innsatsområder: samiskspråklige barn i dagens samfunn, tradisjonell kunnskap i ny tid, kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehage.

Sametinget har som hovedmål i barnehagepolitikken å sikre at samiske barn møter et oppvekstilbud som tar utgangspunkt i, og videreformidler, bevarer og utvikler samiske språk, kultur og samfunnsliv.

1. Samiskspråklige barn i dagens samfunn

Barnehagen er en viktig språkarena for samiskspråklige barn. Et av de mest effektive tiltak for å bevare samisk språk og kultur i fremtiden er at samiske barn har tilgang til samiskspråklig barnehageplass. Alle barn har, jamfør barnehage_loven §12a, rett til *plass* i barnehage, også samiske barn. Utfordringen i dag er at samiske barn ikke har rett til *samiskspråklig* barnehageplass. Ett av målene for Sametingets språkpolitikk er å medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Sametinget vil legge til rette for at barnehagene tar i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå. Språkarbeidet i barnehagene må derfor systemiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Samiske barn skal ha

mulighet til å gå over til samisk skole som samiskspråklige og få opplæring i og på samisk som førstespråk.

Mål:

- Samiske barn får styrket og utviklet sitt samiske språk. Flere samiskspråklige barn. Barnehager innarbeider sterke språkmodeller for revitalisering, bevaring, styrking og utvikling av samiske språk.

Strategier:

- Sikre og bevare for tidlig språkstimulering gjennom samisk barnehagetilbud.
- Bidra til å sikre systemer for at samiske barnehagene kan ta i bruk sterke språkmodeller.
- Bidra til at det utvikles pedagogisk materiell til bruk i samisk barnehagetilbud

2. Tradisjonell kunnskap i ny tid

Sametinget vil styrke den samiske barnehagens stilling som en sentral samisk kulturbærer. Dette gjøres ved at barnehagene blant annet skal bygge på samisk tradisjonell kunnskap (árbediehtu). Et godt kunnskapsgrunnlag om samisk tradisjonell kunnskap er avgjørende for å sikre gode beslutningsprosesser hos aktørene rundt samisk barnehagetilbud.

Samisk tradisjonell kunnskap er en kollektiv kunnskap, som består av praktiske ferdigheter som er utviklet og bearbeidet av den samiske befolkningen gjennom århundrer. Denne kunnskapen er videreført til generasjoner gjennom fortellinger og handlinger. Tradisjoner består, bevares og tas naturlig med inn i ny tid og nye rom. Kultur og tradisjon handler om arv, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye.

Mål:

- Den samiske barnehagen bygger på tradisjonell kunnskap.

Strategier:

- Arbeide for at samiske barnehager har gode rammebetingelser som kulturbærende institusjoner.
- Arbeide for virkemiddelordninger som støtter opp om tradisjonell kunnskap og kulturell bærekraft.

3. Kunnskap og kompetanse bygger fremtidens barnehager

Kunnskap og kompetanse er avgjørende for å sikre utvikling i den samiske barnehagesektoren. Det foregår prosesser på flere plan der både myndighetene, kommunene, barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre er med. For å kunne medvirke og involveres i forvaltningen av samiske barnehager, må kunnskapsgrunnlaget heves for alle involverte parter.

Utvikling av kvalitet i de samiske barnehagene er avhengig av at de ansatte får mulighet til å heve sin kompetanse individuelt og i et faglig fellesskap. En utfordring er å heve kompetansen i barnehagesektoren som er tilpasset sektorens behov. Sametinget ønsker å bidra til at barnehageeiere og ledelse iverksetter kollektive utviklings- og endringsprosesser.

Sametinget mener det er en selvfølge, og må være et krav, at ansatte i samiske barnehager er samiskspråklige og har kunnskap og kompetanse i samisk tradisjonskunnskap. Å ha kjennskap til lover, konvensjoner og de rettigheter som til enhver tid styrer den samiske barnehagen blir også viktig for alle involverte parter. Barnehageeiere må gi de ansatte mulighet til å tilegne seg kunnskap og kompetanse i samisk språk, og det er viktig å ha gode kunnskaper om de ulike tradisjonelle aktivitetene, poengterer også «NOU 2016:18 Hjertespråket».

Det samiske samfunnet står ovenfor store utfordringer når det gjelder rekruttering av samiskspråklige ansatte som behersker nord-, lule- og sørsamisk språk. Mangel på utdannede barnehagelærere og andre ansatte er den største utfordringen for å styrke og utvikle samisk språk og identitet i barnehagen. Det utdannes for få samiskspråklige lærere til barnehagen, og det er stor etterspørsel etter de som har en slik utdanning. Å øke rekrutteringen er en viktig faktor for å sikre at barn i barnehagen får ivaretatt sine rettigheter og å oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven.

Mål:

- Økt kunnskap og kompetanse i barnehagesektoren

Strategier:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
- Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklig personale slik at de blir værende i barnehagen.
- Heve kunnskapsgrunnlaget om samiske forhold for alle berørte parter
- Bidra til at kompetansehevede tiltak blir tilbudt

For å kunne iverksette flere av tiltakene i handlingsplanen, er det behov for både tilstrekkelige administrative ressurser og økonomiske ressurser gjennom prioriteringer i Sametingets budsjett.

TILTAK

Innsatsområdene med tiltak skal bidra til at Sametingets politikk blir iverksatt. Det er tiltak som må videreføres og andre igangsettes. De ulike tiltakene er som følgende:

Tiltak 1: Sametingets barnehageprosjekt - SáMOS

Sametinget har i 2018 igangsatt barnehageprosjektet «Sámi mánát ođđa searvelanjain/ Saemien maanah orre ektietjietjelinie/ Sáme máná ádá sebrudaklanján» (SáMOS). Målet for prosjektet er at samisk filosofi skal danne grunnlag for innholdet i samiske barnehager. Samiske verdier, naturfilosofi, språk, kultur, lederskap og tradisjonskunnskap er bærende elementer i det pedagogiske arbeidet i samiske barnehager. Prosjekt skal bidra til at det utformes vitenskapelige teorier gjennom forskning om samisk barnehagepedagogikk og didaktikk, og at filosofien blir implementert i barnehagene.

Prosjektet skal bidra til strukturelle endringer både pedagogisk og organisatorisk innen den samiske barnehagesektoren, og sikre at barnehagene tar i bruk og drar nytte av samisk kunnskap. Intensjonen er at denne forskningen skal gi anbefalinger om rammer for innholdet i en samisk barnehage og andre barnehager med samisktilbud. Dette skal sette rammer til samisk innhold og språkarbeid i barnehagen. Strukturer rundt samiske barnehager og barnehager med samisktilbud skal tilrettelegges slik at det sikrer kompetanseutvikling som er i tråd med resultatet av forskningen. Pedagogisk materiell for bruk i barnehager må tilpasses, og veiledningsmateriell for barnehageeiere, barnehageansatte, foreldre og andre må utarbeides.

SáMOS prosjektet er et innovativt og omfattende prosjekt. Prosjektet vil berøre eller ha innvirkning på flere av de andre tiltakene i denne handlingsplanen. Det vil også være tett samarbeid med andre prosjekter som arbeider med liknende temaer, internt i Sametinget men også eksternt. Prosjektet skal være et grenseoverskridende prosjekt i Sápmi.

Ansvar: Sametinget i samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere

Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 2: Sterke språkmodeller i samiske barnehagetilbud

Sametinget vil sette i gang tiltak som setter rammer og struktur for språkarbeidet i barnehagene. Dette for at barnehager kan ta i bruk sterke språkmodeller som metode tilpasset den enkelte barnehagers lokale behov og språknivå.

Barnehagen er en viktig språkarena for samiske barn, og metoder for språkarbeidet i barnehagen vil fortsatt være et område som Sametinget har fokus på. Språkarbeidet i barnehagene må systematiseres bedre og implementeres i det pedagogiske arbeidet. Det må tilrettelegges slik at barnehagene kan velge arbeidsmetoder ut fra barnas språknivå- og bakgrunn. De ulike samiske barnehagetilbudene skal ha som mål at barna skal bli samiskspråklige. For å hjelpe barnehagene i gang med dette arbeidet vil Sametinget arbeide for at det gis kompetanseheving i bruk av sterke språkmodeller og at det utarbeides veiledningsmaterieill.

Sametinget ønsker å ha samarbeid om dette tiltaket først og fremst med Lohkanguovddáš (Senter for samisk i opplæringen), men også andre aktuelle aktører.

Ansvar: Sametinget, Lohkanguovddáš
Tidsramme: 2019-2020

Tiltak 3: Tilskudd til samiskspråklige barnehager og andre barnehager med samiskspråklig tilbud

Sametinget gir tilskudd til barnehager med samisktilbud over følgende tilskuddsordninger:

- Samiske barnehager og avdelinger
- Samisk språkopplæring i barnehager
- Prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager
- Utvikling av pedagogisk materieill for barnehager

Dette er tiltak som Sametinget vil videreføre. Det vil bli gitt prioriteringer for hvert av tilskuddsordningene i de årlige budsjettene.

Ansvar: Sametinget
Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 4: Evaluering av Sametingets tilskuddsordning for barnehager

Sametinget vil sette i gang en evaluering av Sametingets tilskuddsordninger til barnehager. Sametinget ser at det er nødvendig å tilpasse tilskuddsordningene bedre slik at barnehagene kan arbeide mer strukturert med samisk språk i barnehagene. Sametinget ønsker at samiske språk skal bevares og utvikles, og mener derfor at tilskuddsordningene til barnehager må sikre at barnehager tar

aktivt i bruk språkmodeller for tilegning, bevaring og utvikling av samiske språk. Målet må være at barnehagebarn, ved overgang til skolen, er samiskspråklige, og at tilskuddsordningen er med på å realisere dette.

Ansvar: Sametinget

Tidsramme: 2019-2020

Tiltak 5: Individuell rett til et samiskspråklig barnehagetilbud

Sametinget vil sette i gang tiltak for å endre Lov om barnehager slik at samiske barn får individuell rett til samiskspråklig barnehagetilbud. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok. I dagens lovgivning (Lov om barnehager 2005) gis ikke alle som ønsker det rett til et samiskspråklig barnehagetilbud. Barn har kun rett til plass i barnehagen, men er ikke sikret retten til et samiskspråklig barnehagetilbud. Barn i barnehagen bør lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud. Med en individuell rett til et samisk barnehagetilbud vil det si at alle barn som ønsker det får et tilbud der samisk språk og kultur er grunnlaget.

Språkutvalget foreslår i sin utredning NOU 2016:18 Hjertespråket at kommunen har plikt til å tilby samiskspråklig barnehagetilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker det. Videre sier utvalget at kommunens plikt må lovfestes i barnehageloven. Sametinget ser at dette er spesielt viktig med tanke på tilrettelegging av nye samiske barnehagetilbud. Behovet for samiske barnehagetilbud er tilstede der hvor samiske familier bor. Foreldrene må kunne forvente at et slikt tilbud finnes og tilrettelegges.

Sametinget viderefører dette arbeidet fra tidligere handlingsplan, og vil fortsatt ha samarbeid med Kunnskapsdepartementet om gjennomføring av dette tiltaket og om oppfølging av foreslåtte tiltak i hjertespråket.

Sametinget bør innta en mer aktiv rolle i å bistå foreldre med rådgivning om sine barns rettigheter til opplæring i og på samiske språk, samt veiledning til partene om innholdet i tilbudet som gis av barnehageeier.

Språkutvalget foreslår også i NOU 2016:18 Hjertespråket at det vedtas en om lov om samisk språkombud og en egen tilsynsordning for å sikre at reglene i sameloven etterlevs. Sametinget mener at det er et stort behov for en slik tilsynsordning for å sikre samiske barns rett til opplæring i eget språk.

Ansvar: Sametinget, Kunnskapsdepartementet

Tidsramme: 2019-2021

Tiltak 6: Økt kunnskap og kompetanse i bruk av samiske tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder

Samisk tradisjonell kunnskap har i dag en vesentlig plass i samiske barnehager. De samiske barnehagene legger opp sitt arbeid etter den samiske årstidskalenderen. Det vil si at barnehagen knytter det pedagogiske arbeidet til årets gang og endringene i naturens årssyklus. Samisk tradisjonell kunnskap inneholder ikke bare praktisk kunnskap og kompetanse, men like mye informasjonsbytte, samspill, deltakelse, og diskusjoner om praktiske oppgaver.

Sametinget vil arbeide for at det legges til rette for at barnehageansatte får økt kunnskap og kompetanse i samiske tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, og at barnehager tar disse i bruk. Sametinget vil i samarbeid med aktuelle aktører legge til rette for utvikling av ulike tiltak som styrker og utvikler barnehagenes praksis i bruk av arbeidet med samisk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder.

Ansvar: Sametinget, samiske barnehager, Sámi allaskuvla
Tidsramme: 2021-2022

Tiltak 7: Kompetanseutvikling og rekruttering til barnehager

Sametinget vil sette i gang et samarbeidsprosjekt, mellom Sametinget og aktuelle aktører, som skal peke ut tiltak som kan ha positiv effekt på kompetanseutvikling og rekrutteringsarbeidet til barnehager. Det er behov for å se nærmere på hvilke kompetanseutviklings- og rekrutteringstiltak som må til for å lykkes med å øke kunnskap og kompetanse og rekruttering av samiskspråklige til barnehagelærerutdanninger og videreutdanninger. Like viktig er det å beholde samiskspråklige barnehagelærere og ansatte i barnehagen.

Kompetanse nevnes i rammeplan for barnehagen (2017), og det er tydelige krav til hva som forventes av samiske barnehager, samiske avdelinger og andre barnehager med samiske barn. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling skal finne sted, både nasjonalt, regionalt og på lokalt nivå. Sámi allaskuvla og andre høgskoler og universitet har en sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning.

Sámi allaskuvla er i dag den eneste høgskolen som tilbyr samisk barnehagelærerutdanning etter forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning. Nord Universitet tilbyr i dag lulesamisk barnehagelærerkunnskap som en av flere valgbare forsterkninger i barnehagelærerutdanningen, men planlegger å tilby lule- og sørsamisk barnehagelærerutdanning i løpet av 2020. Det vil være mulig å ta barnehagelærerutdanningen som arbeidsplassbasert utdanning ved både Sámi allaskuvla og Nord Universitet.

Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger. Det blir også viktig å satse på samarbeid med universitets- og høgskolesektoren slik at Sametingets stipendordninger harmonerer med deres studietilbud. **[1]**

Sametinget vil også arbeide for å øke det samiske innholdet innenfor utdanningsprogrammet «helse- og oppvekstfag» innen yrkesfaglig videregående, og ha et fokus på økt rekruttering av elever med samisk språk- og kulturkompetanse til barne- og ungdomsarbeiderfaget.

Ansvar: Sametinget, Sámi allaskuvla og andre aktuelle aktører
Tidsramme: 2019-2023

Tiltak 8: Etablering av kompetansesenter for barnehagelærerutdanninger

Sametinget vil i samarbeid med Sámi allaskuvla arbeide for at det etableres et kompetansesenter for barnehagelærerutdanninger.

Følgegruppa for barnehagelærerutdanning (BLU) sin sluttrapport NR.5 2017 foreslår ovenfor Sámi allaskuvla om at de etablerer et kompetansesenter for lærerutdanningene. Sametinget ser at dette forslaget må følges opp slik at det i fremtiden blir flere utdannede personal i samiske barnehager, andre barnehager med samiske barn og lærerutdanningene. Sametinget opplever at nye krav i rammeplan for barnehagen og rammeplan for nasjonal barnehagelærerutdanning gjør at det etterspørres informasjon om samiske forhold og kompetansetiltak i forhold til dette. Dette betyr at alle berørte parter og aktører i den samiske barnehagesektoren må ha avklarte ansvarsforhold og et samarbeid må til om kompetanseutvikling, både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Sametinget har derfor løftet frem denne saken og fått til et samarbeid med Sámi allaskuvla om etablering av kompetansesenter. Sametinget vil videreføre dette arbeidet.

Ansvar: Sametinget og Sámi allaskuvla
Tidsramme: 2019-2022

Tiltak 9: Kunnskap og kompetanse om rettigheter og plikter av samisk barnehagetilbud til barnehageeiere og kommuner

Sametinget vil sette igang tiltak for å bedre informasjonsarbeidet om barns rettigheter til samisk barnehagetilbud og barnehageeiers/kommuners plikt til å tilrettelegge samiske barnehagetilbud.

Det skal gis informasjon til barnehageeiere om samisk barnehagetilbud. Dette gjelder både tilbudet til barn i samiske barnehager, men også for familier som ønsker et samisktilbud i norske barnehager. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen og Sametinget har et felles ansvar for å veilede kommuner og barnehageeiere til etablering av samisk barnehagetilbud.

Ansvar: Sametinget, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen
Tidsramme: 2019-2021

Tiltak 10: Informasjon og kunnskapsdeling om innholdet i samiske barnehager

Sametinget vil arrangere seminarer med ulike tema om innholdet i samiske barnehager. Sametinget ser at seminarer er viktige møtearenaer for samiske barnehageansatte og vil derfor videreføre dette fra forrige handlingsplan. Det finnes få møteplasser der man kan samles og diskutere de utfordringene barnehagene har med tanke på samisk språk, kultur og tradisjonsskaping. Seminarernes mål er nettopp erfaringsutveksling, kompetanseheving, inspirasjon til videre arbeid og samarbeid barnehagene i mellom.

Ansvar: Sametinget, Fylkesmannen og andre aktuelle partnere

Tidsramme: 2019-2023

Saken avsluttet 26.09.2019 kl. 18.05